

ASZTALOS LAJOS

TÖRTÉNELEM A KATALÁN NAGYLEXIKONBAN

Ismerve a román ún. folytonossági elméletet vagy inkább mítoszt és a bizonyítására alkalmazott ferdtéteket, kisajátításokat, hamisításokat, kíváncsiak lehetünk, mit közöl ezzel kapcsolatban egy-egy külföldi lexikon. Alkalmam volt belelapozni a 24 kötetes *Katalán Nagylexikon* (*Gran Enciclopedia Catalana*, GEC) megfelelő részeibe. A szöveg mindenben egyezett az említett elmélettel. Arra gondoltam, mi lenne, ha nem is katalán, de legalább spanyol nyelven írnék a kiadónak. Az ötletből levél, sőt levélváltás lett. Részletek:

„Igen tisztelt Igazgató úr! Alkalmam volt tanulmányozni az Önök nagyszabású munkáját, a Katalán Nagylexikont (...) a román, úgynevezett folytonossági elmélet szempontjából is. Egyebek mellett a tényeknek megfelelő adatokra is bukkantam. Így arra, hogy Hunyadi János (így, betű szerint!) a XV. század derekán Magyarország kormányzója, hogy fia, Maties I d’Hongria ’magyarországi I. Mátyás’ Kolozsvárt (így, betű szerint!) született stb. De vannak benne kérdések, né-

zetek, melyek meglehetősen vitathatók, hogy ne mondjuk, nem felelnek meg a történelmi igazságnak. Például:

1. A lexikonban szó sincs arról, hogy Magyarország az első világháború után, »hála« a trianoni ún. békének, területe több mint kétharmadát, lakossága több mint felét elvesztette.

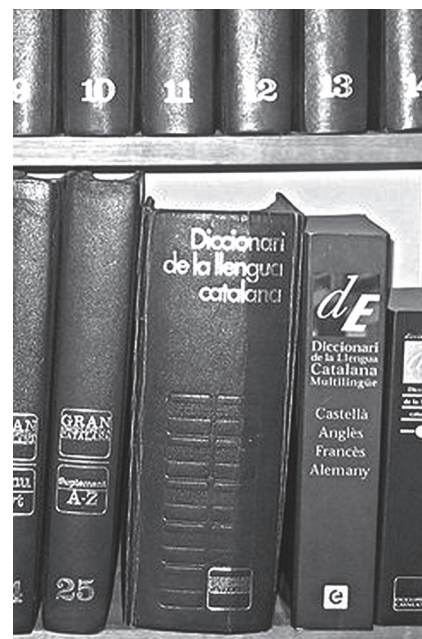
2. Románia történetének ismertetése, minden bírálat nélkül, teljes egészében az ún. folytonossági elméleten alapszik, mely szerint a román nép a dákok ellatinosodásával alakult ki. Ez az elmélet valójában egy mítosz, melyet Ceaușescu parancsuralmi rendszerében az állami eszmeiség, a szentség rangjára emeltek, noha ez csupán politika és semmi köze a történettudományhoz.

Ezzel az „elmélettel” kapcsolatban fölmerül néhány kérdés:

Hogyan feltételezhető a mindössze 160–170 éves római megszállás alatt Dácia ellatinosodása, miközben Dáciának csak a harmad részét foglalták el a rómaiak? Kik és hogyan latinostották a fennmaradó kétharmadot? Tudjuk, hogy Katalónia, Galicia és Ibé-

ria többi részének ellatinosodásához több mint öt évszázadra volt szükség. Ily módon mivel magyarázható az, hogy az erdélyi helynevek döntő többsége magyar eredetű? Ezen kívül szláv helynevek is vannak. Ha a román folytonosság valós lenne, ezek latin vagy román eredetűek lennének.

Elképzelhető-e, hogy a magyarok a honfoglalás idején, amint egyes ro-

mán történészek állítják, lefordították a román helyneveket? A magyarok talán már akkor, a nemzet kialakulása előtt, sovinszták voltak?

Mivel magyarázhatók a szláv eredetű helynevek? És mivel e helynevek fönmaradása? A magyarok, a szlávokkal ellentétben, talán már akkor hátrányos megkülönböztetésben részesítették a románokat?

Mivel magyarázható végül, hogy egyetlen római település neve sem maradt fenn, miközben másutt például a germánok által meghódított területeken igen? *Colonia Agrippina* ma Köln, *Confluentes* ma Koblenz, *Treveris* ma Trier, *Vindobona* ma Wien, *Londinium* ma London. (Hogy ma Kolozsvár románul hivatalosan *Cluj-Napoca*, a zsarnok sovén-kommunista örökségének az eredménye, melyet követői máig híven megőriztek.)

Mivel magyarázható, hogy a román nyelvben egyetlen gót meg más, Erdély rómaiak általi kiürítése után hazamosabb ideig itt élt germán törzs nyelvéből való szó sincs? Noha a Katalán Nagylexikon hangsúlyozza, hogy a római visszavonulás után a germán törzsek beolvadtak a román népbe. De hol vannak a germán eredetű szavak? Mert, amint Carlo Tagliavini a *Le Origini delle lingue neolatine* [‘Az újlatin nyelvek eredete’] című kötetében írja, a román nyelvben a XIV. században felbukkanó első germán eredetű szavak magyar közvetítéssel kerültek a román nyelvbe, például a *mester* szó.

Mivel magyarázható, hogy a Balkán-félszigetre a VII. század végén érkezett bolgárok már a VIII. század végén monostorokat építettek (Ohrid), a IX. végén, a X. elején úgyszintén (Rila), miközben az úgymond ellatinosodott dákoktól származó románok első templomaikat Erdélyben a XIV. században építették, a magyarok viszont már a XI. században?

A lexikon „kis román országokat” említ Erdélyben, melyek századokig sikeresen harcolva védték függetlenségüket a magyar királysággal szemben. De ha tudjuk, hogy a honfoglalás után a magyarok ugyancsak sikeresen harcoltak a bizánci birodalom ellen, a németek ellen, s harcaikban Bizáncig, a mai Svájcig, Rómáig, sőt a Pireneusokig is eljutottak, egyáltalán elképzelhető, hogy eközben a feltételezett és a krónikák által soha nem említett kis román országok sikeresen ellenálltak az akkori Magyarországnak erejének?

Mivel magyarázható, hogy a román *Transilvania* név valójában a magyar *Erdély* latin fordítása (*Transsylvania*, *Erdély* – *erdő elü*, jelentése: ‘erdőn túl’, *Transilvania* ‘ugyanaz’), és abból a latinból való, amely a magyar állam hivatalos nyelve volt? Románul nem hivatalosan *Ardeal*-nak is mondják, s ez ugyancsak a magyarból ered, abból az időből, amikor a magyarban az *e* hang nyílt volt, s ezt az *a*-hoz való hasonlósága miatt a románok *a*-nak halloztak.

Tudjuk, hogy a Kárpátokon át a románok századokig jöttek Havasalföldről és Moldvából Erdélybe. Így a XV. századtól oklevelek bizonyítják, hogy számos magyar falu lakossága áttért a görögkeleti (ortodox) vallásra, mert az ott lakó római katolikus magyarok nem akartak tizedet fizetni, akár a román görögkeletiek, akik számára ez nem volt kötelező. A dél-erdélyi falvakban a magyarok lassú elrománosodásának ez volt az egyik oka. Íme az erre vonatkozó törvény [a levélhez az eredeti latin szöveget csatoltam]:

II. Ulászló 1495. évi II. törvényének 45. cikkelye:

„A *rácok*, *rutének* és *oláhok* ne fizesenek dézsmát. Van az ország végvidékein fekvő több olyan hely, ahol *rácok*, *rutének*, *oláhok* és más *szakadárok*

[azaz görögkeletiek] *lagnak a keresztények földéin, amely földek után azok, a maguk szertartásai szerint élvén, eddigelé egyáltalán semmi dézsmát sem szoktak fizetni, akiket mindazonáltal az illető főpap urak dézsmafizetésre akarnak kényszeríteni.*

1.§. És mivel ezeket a Krisztus örökségéül felajánlott dézsmákat a Krisztus híveitől, és nem más, tőle elszakadt emberektől (különösen pedig nem ezektől, akik a királyi felség, a vajdák, bánok és az ország végvidékeit őrző többi tisztviselő meghívására és biztosítása mellett lagnak ezeken a helyeken) szokták szedni, azért rendeltük és végeztük:

2.§. Hogy ezután a rácoktól, ruténektől, oláhoktól és a keresztények bármely földéin lakó más szakadároktól többé egyáltalán semmi dézsmát sem szabad szedni.” (Magyar törvénytár. I. 1000–1526. Franklin Társulat, Budapest, 1899)

A Katalán Nagylexikon erdélyi *voivodákat* említ – ezek azonban nem román államvezetők voltak, hanem a magyar király erdélyi magyar helytartói, akiket kezdetben gyulának mondtak. A *voivoda* egyébként szláv szó.

Mivel magyarázható az, hogy a román államok, mint például *Havaselve* (*Valachia*) és *Moldva* csupán a XIV. században tűnnek föl? És hogy ezeknek addig *Cumania* (Kunország) volt a neve? Nyilván azért, mert nem román, hanem törökségi kun népesség élt ott.

Miért említ a lexikon *G. Dojat*, akit az 1514. évi parasztháború után kivégeztek, aki magyar volt és *Dósának*, *Dózsa Györgynek* hívták és soha *G. Dojának*? Ez a név csak 1964-ben tűnt föl, amikor a sovinszta-kommunista rendszer történészei, a jól kitervelt románosítás keretében, a magyar *Dózsa György* nevét románosították.

Mindezt folytathatnók.

Szívélyes üdvözlettel, A. L.”

Kellemes meglepetés ért, amikor viszonylag rövid idő múlva megjött a válasz:

„Nagy figyelemmel olvastuk az Ön hosszú és érvekkel alátámasztott levelét és észrevételeit, melyek a mi nagylexikonunkban megjelent Románia története szócikkünkben közöltekre vonatkoznak. A kérdéses szócikket szakavatott történész írta, aki írás előtt megfelelően tájékozódott. Ennek ellenére, látva az Ön aprólékos adatait, úgy véljük, kötelességünk alaposan tanulmányozni a jelenlegi szöveget, figyelembe venni az Ön észrevételeit és esetleg újraírni azokat a szövegrészeket, melyeket az általunk megbízott szakértő célszerűnek talál. Ebben az esetben a módosított szöveg a munka egy jövődől kiadásában lát napvilágot, melynek másolatát eljuttatjuk Önhöz.

Köszönjük a fáradságát, mellyel észrevételeit közölte velünk és ezt lehetőségünk szerint figyelembe vesszük. Előzékenyen, Jesús Giralt, a kiadó igazgatója”

Később hozzájutottam Kazár Lajos *Tények a fikció ellen: Erdély – oláh/román őshaza Kr. e. 70 óta?* című könyvéhez. Ebben a szerző egybeveti többek között az *Encyclopaedia Britannica* jó néhány kiadásának, több osztrák, dán, finn, francia, görög, holland, magyar, német, olasz, portugál, brazil, román, spanyol, svájci stb. lexikonnak az első világháború előtt és után, illetve a második világháború után Magyarországra, illetőleg Erdélyre és Romániára vonatkozó történeti részét. Ebből kiderül, hogy az első világháború előtti, de az utána kiadott lexikonok egy része is a valós történelmi adatokat közli. A második világháború után megjelentek viszont szinte kivétel nélkül mind a román, ún. folytonossági elmélet alapján íródtak. Ér-

veim alátámasztására Kazár Lajos kötetének angol változatából egy példányt küldtem a Nagylexikon igazgatójának.

A csatolt levélben megemlítettem, hogy: „...elég jól ismerem a katalánoknak Aragonia és Kasztília egyesülése utáni helyzetét, különösen a XVIII. század eleje utánit, amikor a Bourbonok foglalták el az akkor már spanyolnak nevezett állam trónját. Minthogy magam is kisebbségi vagyok, természetesen mély rokonszenvet érzek a katalánok iránt. Nemkülönben a baszkok, galegók, asztúrok, aragónok iránt, akiknek ma is részben a miénkhez hasonló a helyzete. Ezért elviselhetetlen mindenféle hazugság, nevezik bár elméletnek – mint például a román folytonossági –, amelyik mindenáron – az államhatárol erejével – be akarja bizonyítani, hogy a hazugság, a hamisítás az igazság, az igazság pedig hazugság.

Ceausescu bukása után a rendszer változik, bár lassan. Különösen a gondolkodásmód. Már lehet beszélni a történelmi igazságról, vannak román történészek, akik bátorkodnak kijelenteni, hogy a folytonossági elmélet csupán bizonyíthatatlan mítosz. De a nagy többség, különösen a nacionalisták, a szélsőségesek, a hazafiaskodók számára ez hazaárulás.

Mellékelem egy Ausztráliában élő magyar történész könyvét. Lehetősége volt erről a kényes kérdéstről írni. Bár Magyarországon több, a román folytonosság »elméletét« megcáfoló kötetet is kiadtak, ezzel kapcsolatban Kádár János rendszere semmiféle, a Ceausescu rendszeréhez hasonló propagandát nem fejtett ki külföldön.

1992-ben a Magyar Tudományos Akadémia egy eléggé részletes, mintegy hétszáz oldalas, francia nyelvű kötetet adott ki Erdély történetéről –

Histoire de la Transylvanie –, amely a legmegfelelőbb lenne az Önök részére. Szívvelyes üdvözlettel, A. L.”

Válaszában az igazgató megköszönte a levelet, a könyvet, és azt írta, hogy megért bennünket, erdélyi magyarokat, már csak azért is, mert a katalánok is kisebbségben vannak. De a lexikon szövegét nem módosíthatják, mert nemzetközileg a román változat az elfogadott, például a tekintélyes *Encyclopaedia Britannica* is ennek az álláspontnak az alapján közli Erdély történetét.

Az említett észrevételek közlése azonban mégsem volt teljesen eredménytelen. Ígérete ellenére az igazgató ugyan nem küldte el a Katalán Nagylexikon újabb kiadásának megfelelő részét, de sikerült hozzájutnom. Ebben a *Magyarország* szócikk történeti része most már közli azt is, hogy az ország a trianoni békeben elvesztette területének 67,8%-át, hogy 1938-ban visszakapta Szlovákia déli részét, 1939-ben Kárpátalját, 1940-ben Észak-Erdélyt. Ugyanakkor a *Románia* szócikk történeti részéből törölték azt, hogy a honfoglalás után kis román országok léteztek Erdélyben és ezek századokig sikeresen ellenálltak a magyaroknak.

Kár, hogy a magyar történészek nem kísérik figyelemmel a különböző nyelvű lexikonok meg más, történeti adatokat tartalmazó könyvek Erdélyre vonatkozó szövegét, és nem veszik föl a kapcsolatot ezek kiadóival, hogy a hamis adatokat megcáfolják. Miért? Lustaságból? Félelemből? Nem akarják „sérteni” a szomszédok érzékenységét? Ők érzékenyek, mi nem?

Tanulság: a történelem is árucikk, érteni kell az eladásához. E téren a magyar történészek tanulhatnak a románoktól. Annál is inkább, mert „árunk” nem hamisított.